

EMRE KARTALOĞLU
Stj. Gelirler Kontrolörü

DEĞER ARTIŞ KAZANCININ TESPİTİNDE MENKUL KIYMET SATIŞ ZARARLARININ MAHSUBU

GİRİŞ

Bilindiği üzere, Gelir Vergisi Kanunu'nun 80, 81 ve 82. maddeleri yerine 4444 sayılı Kanunun 3'üncü maddesi ile 1999-2002 yılları gelirlerine uygulanmak üzere geçici 56'ncı madde uygulamaya konulmuştur. Bu durumda 1999, 2000, 2001 ve 2002 yıllarında elde edilen değer artışı kazançlarının vergilendirilmesi geçici 56'ncı maddenin (D), (E), ve (F) bölümü hükümlerine göre yapılmıştır.

09.01.2003 tarih ve 24988 sayılı Resmi Gazete'de yayımlanan 4783 sayılı Kanun ile Gelir Vergisi Kanunu'nun 80, mükerrer 80, 81 ve mükerrer 81. maddeleri yeniden düzenlenmiştir. Bu durumda, 2003 ve müteakip yıllarda elde edilecek değer artış kazançları 4783 sayılı Kanunla düzenlenen hükümler çerçevesinde vergilendirilecektir.

Bu yazıda, değer artış kazançlarının vergilendirilmesine yönelik 4783 sayılı Kanunla yapılan düzenlemeler sonrasında, aynı yıl içinde birden fazla menkul kıymet alım satım işlemi yapılması ve bu işlemlerin bir kısmının karlı bir kısmının ise zararlı olması halinde beyan edilecek değer artış kazancının nasıl belirleneceği ile ilgili açıklamalara yer verilecektir.

I. MENKUL KIYMETLERİN ELDEN ÇIKARILMASINDA DEĞER ARTIŞ KAZANCI

4783 sayılı Kanunla 01.01.2003 tarihinden itibaren geçerli olmak üzere, Gelir Vergisi Kanunu'nun değer artış kazançlarının vergilendirilmesini düzenleyen geçici 56. maddesinin uygulamasına son verilmiştir. Aynı Kanunun 4. maddesi ile Gelir Vergisi Kanunu'nun mülga mükerrer 80. maddesi yeniden düzenlenmiştir. 4783 sayılı Kanunun 4. maddesi ile düzenlenen mükerrer 80. maddenin, menkul kıymetlerde değer artışlarını düzenleyen 1. bendi hükmü aşağıdaki gibidir.

"1. İvazsız olarak iktisap edilenler ile üç ay süre ile elde tutulan ve Türkiye'de kurulu menkul kıymet borsalarında işlem gören hisse senetleri hariç, menkul kıymetlerin elden çıkarılmasından sağlanan kazançlar."

Diğer taraftan, 4842 sayılı Kanunun 8. maddesi ile de bu hükümde tekrar bir değişiklik yapılmıştır. 2003 yılı gelirlerine de uygulanmak üzere 24.04.2003 tarihinden itibaren yürürlüğe girmiş olan yeni düzenleme aşağıdaki gibidir.

"1. İvazsız olarak iktisap edilenler, Türkiye'de kurulu menkul kıymet borsalarında işlem gören ve üç aydan fazla süreyle elde tutulan hisse senetleri ile tam mükellef kurumlara ait olan ve bir yıldan fazla süreyle elde tutulan hisse senetleri hariç, menkul kıymetlerin elden çıkarılmasından sağlanan kazançlar (Üç aylık süreyi bir yıla kadar çıkartmaya veya tekrar kanuni süreye kadar indirmeye Bakanlar Kurulu yetkilidir.)."

Yapılan bu yeni düzenleme ile borsada işlem görmeyen ancak Türkiye’de kurulmuş şirketlerin hisse senetlerinin, bir yıl süreyle elde tutulduktan sonra satışa konu edilmesi halinde, elde edilen kazancın diğer kazanç ve irat olarak vergiye tabi tutulması önlenmiştir. Bu durumda, aşağıda belirtilen menkul kıymetlerin elden çıkarılması vergiye tabi olmayacaktır.

- İvazsız olarak elde edilen menkul kıymetler,
- Türkiye’de kurulu menkul kıymet borsalarında işlem gören ve üç aydan fazla süreyle elde tutulan hisse senetleri ile
- Tam mükellef kurumlara ait olan ve bir yıldan fazla süreyle elde tutulan hisse senetleri.

Hisse senedi satış kazancının vergilendirilebilmesi için İstanbul Menkul Kıymetler Borsası’nda işlem gören hisse senetlerinin iktisap tarihinden itibaren 3 ay içinde elden çıkarılmış olması gerekmektedir. Ayrıca, borsada işlem görmeyen ancak tam mükellef kurumlara ait olan hisse senetlerinin vergilendirilmesi bu hisse senetlerinin iktisap tarihinden itibaren bir yıl içinde elden çıkarılmış olması şartına bağlanmıştır. Bu durum, hisse senetlerinin iktisap tarihinin net olarak ortaya konulmasını gerekli kılmaktadır. Bu hususa, 232 seri numaralı Gelir Vergisi Kanunu Genel Tebliği¹ ile açıklık getirilmiştir. Söz konusu tebliğde;

- Genel olarak hisse senedi üzerinde tasarruf hakkına sahip olunan tarihin iktisap tarihi olarak dikkate alınacağı,

- Sermaye yedekleri veya kar yedeklerinin sermayeye eklenmesi dolayısıyla sahip olunan hisse senetlerinin iktisap tarihinin, bedelsiz hisse senetlerinin elde edilmesine neden olan hisse senetlerinin iktisap tarihi olacağı,

- Hisse senedi sahipleri tarafından rüçhan hakkı kullanılmak suretiyle itibari değerleri ödenerek sahip olunan hisse senetlerinin iktisap tarihinin, rüçhan hakkının elde edilmesini sağlayan hisse senetlerinin iktisap tarihi olacağı,

- Belirli bir şirketin hisse senedinden değişik tarihlerde alımlar yapıldıktan sonra, alınan hisse senetlerinin bir kısmının elden çıkarılması halinde; mükelleflerin, elden çıkarılan hisse senetlerinin hangi işlem ile alındığı konusunda serbestçe karar verebileceği belirtilmiştir.

II. SATIŞ ZARARININ SATIŞ KARINDAN MAHSUBU

4783 sayılı Kanunla yapılan düzenlemelerden önce geçerli olan ve 1999 - 2002 yılları gelirlerine uygulanan geçici 56. maddesinin (F) bölümü hükmü ile aynı yıl içinde birden fazla menkul kıymetin alınıp satılması halinde bunların kazancının birlikte hesaplanacağı, alım satımın birinden doğan zararın diğerinin karından mahsup edilebileceği belirtilmiştir.

Uygulamada da bankalardan ya da borsa aracı kuruluşlarından alınan hesap ekstrelerinde menkul kıymetlerin bir kısmının satışından doğan zararların diğer menkul

---

¹ 06.02.2000 tarih ve 23956 sayılı Resmi Gazete’de yayınlamıştır.

kıymetlerin satış kazançlarından mahsup edilerek net karın mükelleflere bildirildiği görülmektedir.

Ancak, 4783 sayılı Kanunla yeniden düzenlenen ve safi değer artış kazancının tespitine yönelik hükümler içeren mükerrer 81. maddede, geçici 56. maddesinin (F) bölümünde yer alan; aynı yıl içinde birden fazla menkul kıymetin alınıp satılması halinde bunların kazancının birlikte hesaplanacağı, alım satımın birinden doğan zararın diğerinin karından mahsup edileceği, hükmüne yer verilmemiştir.

Ancak, 21.01.2003 tarihinde Maliye Bakanlığı yayınladığı bir yazı ile konuya açıklık getirmiştir. Buna göre;

Bir yıl içinde birden fazla menkul kıymet alım satım işlemi yapılması halinde, bu işlemlerden elde edilen kar veya zarar tutarları birlikte değerlendirilecektir. Dolayısıyla işlemin aynı yıl içinde birlikte yapılması koşuluyla bir işlem nedeniyle doğan zararın, diğer işlemler dolayısıyla elde edilen kardan mahsup edilmesi mümkündür. Yapılan yeni düzenlemeler sonrasında geçici 56. maddesinin (F) bölümünde yer alan menkul kıymet alım satımında zarar mahsubuna yönelik hükme yer verilmemesi 2003 ve müteakip yıllar menkul kıymet satış kazançlarının vergilendirilmesinde bir değişiklik yaratmayacaktır.

Ancak, burada şunu da unutmamak gerekir ki menkul kıymet alım satım işinin bir ticari organizasyon gerektirecek şekilde yapılması halinde Gelir Vergisi Kanunu'nun 37. maddesi hükmü gereğince ticari kazanç doğmuş olacak ve menkul kıymet satış kazancı ticari kazancın tespit yöntemine göre belirlenecektir. Şu halde, yıl içinde birden fazla menkul kıymet alım satımından doğan kazancının değer artış kazancı olarak tespit edilebilmesi için menkul kıymet alım satım faaliyetinin kişisel tasarrufları değerlendirmek amacıyla yapılmış olması gerekmektedir.

Ayrıca, menkul kıymet satış zararı sadece menkul kıymet satış karlarından mahsup edilebilecektir. Örneğin bir hisse senedinin satışından zarar elde edilmesi halinde bu zarar, gayrimenkul satışından elde edilen kardan mahsup edilemeyecek ve gayrimenkul satışından elde edilen karın tamamı değer artış kazancı olarak vergiye tabi tutulacaktır.

Burada bir hususu daha belirtmekte yarar vardır. Yukarıda belirtildiği gibi, İstanbul Menkul Kıymetler Borsası'nda işlem gören ve iktisap tarihinden itibaren üç aydan fazla süre ile elde tutulan hisse senetlerinin elden çıkarılmasından doğan kazançlar ile borsada işlem görmeyen ancak tam mükellef kurumlara ait olan ve iktisap tarihinden itibaren bir yıldan daha fazla süre ile elde tutulan hisse senetlerinin elden çıkarılması vergiye tabi olmayacaktır. Dolayısıyla, bu hisse senetlerinin elden çıkarılmasından doğan zararların diğer kazançlara mahsubu da mümkün bulunmamaktadır.

Diğer taraftan, 4783 sayılı Kanunla, menkul kıymetlerin elden çıkarılması dolayısıyla elde edilen kazançların enflasyondan arındırılmasında kullanılan indirim oranı uygulaması, özellikle kısa vadeli alım satım işlemlerinde vergiye tabi olacak reel kazancın gerçekçi bir şekilde tespitine imkan tanımadığından yürürlükten kaldırılmıştır. Ancak, menkul kıymetlerin elden çıkarılmasından doğan kazançların tespit edilmesinde, alış bedelinin toptan eşya fiyat endeksine göre endekslenmesi

uygulaması devam etmektedir. Buna göre kazancın tespitinde satış bedelinden indirilecek iktisap bedeli, menkul kıymetin elden çıkarıldığı ay hariç olmak üzere Devlet İstatistik Enstitüsü'nce belirlenen toptan eşya fiyat endeksindeki artış oranında artırılarak tespit edilecektir. Ayrıca, menkul kıymetin maliyet bedelinin endekslenmesi sonucu zarar ortaya çıkması mümkün değildir, bu durumda satış karı sıfır kabul edilecektir.

Yapılan açıklamalardan anlaşılacağı gibi satış zararının satış karına mahsubu imkanı sadece menkul kıymetler açısından getirilmiştir. Bu durumda gayrimenkullerin ya da diğer mal ve hakların alım satımının yıl içinde birden fazla yapılması ve alım satımın birinden kar, diğerinden ise zarar doğması halinde, zarar tutarı kardan mahsup edilemeyecek ve karın tamamı vergilendirilecektir. Başka bir deyişle 2003 yılı içinde iki adet gayrimenkulünü satan ve bu satışların birinden kar, diğerinden de zarar eden gerçek kişinin satış sonucu elde ettiği karın tamamının (zarar mahsup edilmeden) vergilendirilmesi gerekmektedir.

4783 sayılı Kanunla 01.01.2003 tarihinden itibaren yürürlüğe giren düzenlemede, elde edilen değer artış kazancının endeklemeden sonra kalan 10 Milyar TL.'lik kısmı gelir vergisinden istisna edilmiştir. Dolayısıyla bir yıl içinde elde edilen değer artış kazancının 10 Milyar TL'yi aşmaması halinde bu gelirler yıllık beyanname ile beyan edilmeyecek, 10 Milyar TL'yi aşması halinde ise sadece aşan kısım yıllık gelir vergisi beyannamesi ile beyan edilecektir.

SONUÇ

2003 ve sonraki vergilendirme dönemlerinde elde edilecek menkul kıymet satış kazançlarının tespitinde de önceki vergilendirme dönemlerinde olduğu gibi; bir yıl içinde birden fazla menkul kıymet alım satım işlemi yapılması halinde, bu işlemlerden elde edilen kar veya zarar tutarları birlikte değerlendirilecektir. Dolayısıyla işlemin aynı yıl içinde birlikte yapılması koşuluyla bir işlem nedeniyle doğan zararın, diğer işlemler dolayısıyla elde edilen kardan mahsup edilmesi mümkündür. 4783 sayılı Kanunla yapılan düzenlemeler sonrasında geçici 56. maddesinin (F) bölümünde yer alan menkul kıymet alım satımında zarar mahsubuna yönelik hükme yer verilmemesi 2003 ve müteakip yıllar menkul kıymet satış kazançlarının vergilendirilmesinde bir değişiklik yaratmayacaktır.

Ayrıca, menkul kıymet satış zararı sadece menkul kıymet satış karlarından mahsup edilebilecektir. Satış zararının satış karına mahsubu imkanı sadece menkul kıymetler için getirilmiştir. Bu durumda gayrimenkullerin ya da diğer mal ve hakların alım satımının yıl içinde birden fazla yapılması ve alım satımın birinden kar, diğerinden ise zarar doğması halinde, zarar tutarı kardan mahsup edilemeyecek ve karın tamamı vergilendirilecektir.